

گزارشی از فعالیت‌های مسجد پر مخاطب محمد^(ص) در محله چهار صد دستگاه تهران

مسجد محور محله

ساعت ۷ صبح یک ماه قبل بود؛ برای خرید نان تازه بیرون آمدام، جلوی مسجد صف طولیی از موتور است. آن موقع صبح این همه آدم در مسجد چه می‌کنند؟! رد می‌شوم! در راه برگشت صاحبان موتورها از مسجد بیرون می‌آیند. قاسم‌آقا- خادم مسجد- هم جلوی در ایستاده! می‌ایستم و خوش‌وبشی می‌کنیم. او گلهمند است که من کمتر مسجد می‌آیم و من هم مثل همیشه بهانه کار و روزنامه و... را می‌آورم. - قاسم‌آقا! این همه موتور و این آدماء! داستان چیه؟! - بچه‌های ترک کرده هستند.

احمدآقا برای معتادهایی که ترک کرده‌اند، یک دوره گذاشته،

صبح‌ها می‌آیند مسجد، احمدآقا با آنها حرف می‌زند، حال‌شان را

خوب می‌کند و با روحیه می‌روند پی کار و زندگی‌شان!

- در مسجد؟! -

- آره! از مسجد بهتر کجا؟! دور تا دور مسجد می‌نشینند؛

اولش یک صفحه قرآن می‌خوانند، بعد تک‌تک حرف می‌زنند

و احمدآقا هم کمی حرف می‌زند، آخر جلسه یک دعای فرج

می‌خوانند. بعضی وقت‌ها هم یک بانی پیدا می‌شود و یک عدسی

می‌پزیم و دور همی می‌خورند.

حرف‌مان دارد تمام می‌شود که کم‌کم ترک کرده‌ها

موتورهای‌شان را روشن می‌کنند و من هم با قاسم‌آقا خداحافظی

می‌کنم. این برنامه هر روز صبح در مسجد محمد(ص) در محله

چهار صد دستگاه برقرار است، البته بعد از نماز جماعت صبح؛

مسجدی که برخلاف بسیاری از مسجدها تقریباً در تمام طول

روز فعال است و عمده مخاطبانش را جوانان تشکیل می‌دهند.

اتفاق آن روز باعث شد مسجد محمد(ص) و تفاوت‌ها و علت

موفقیت و پویایی‌اش را سوزه یک گزارش روزنامه‌نگاری کنم.

با خادم مسجد قرار گذاشتم که برای نماز مغرب و عشاء به

مسجد بروم و با امام جماعت و فعالان بسیج مسجد صحبت

کنم. مثل همیشه مسجد پر بود از جمعیت؛ نماز را به جماعت

خواندم، بعد از نماز سراغ حاج آقا مصطفوی رفتم؛ حاج‌آقا هم

امام جماعت مسجد محمد(ص) است و هم مشاور رئیس مرکز

رسیدگی به امور مساجد در امور ائمه جماعات. با اشاره ایشان

به سمت دفتر مسجد رفتم. چند مراجعه‌کننده از نمازگزاران

و اهالی محل داشت که قرار شد اول کار آنها را راه بیندازیم،

بعد سراغ بحث خودمان برویم. شاید نیم ساعت نشستیم که

یکی یکی حاج آقا کار آنها را راه انداخت تا نوبت به گفت‌وگوی

کوتاه ما برسد.

مسجد باید محور محله باشد

درباره مسجد موثر و مفید صحبت کردیم. حاج‌آقا مصطفوی بحث را با این نکته شروع کرد که «مسجد محمد(ص) که از حدود سال ۴۷ برپا شده است اولین ویژگی‌اش محوریت داشتن در محل است. همان موقع که محله در حال شکل‌گیری بوده طراحی محله با محوریت مسجد بوده، لذا شما می‌بینید همه مسجدهای محل به این مسجد منتهی می‌شود و این مهم است».

■ **مسجد باید برای همه اعضای خانواده داشته باشد**
 امام جماعت مسجد محمد(ص) اما درباره جذب این مسجد و تعداد بالای نمازگزارانش به چند مولفه اشاره دارد. وی می‌گوید: «تلاش شده مسجد برای همه اقشار محل بر نامه داشته باشد. بسیج برای جذب جوانان فعال است و در کنار آن ما در داخل مسجد کلاس‌های متنوعی داریم. ما اینجا صرفاً کلاس تفسیر قرآن نداریم، در حوزه‌های مختلف فرهنگی، ورزشی، اجتماعی تا مباحث بصیرتی و سیاسی کلاس برگزار می‌شود؛ پایان همه جلسات هم شیرینی داده می‌شود تا حال جلسه هم خوب باشد». وی مولفه دوم را مریی خوب در مسجد دانست و گفت: «ما سعی کردیم مربیان خوبی هم در مسجد داشته باشیم. این افراد هستند که حلقه‌های موجود از افرادی را که وارد مسجد می‌شوند، محکم نگه می‌دارند».

حاج‌آقا مصطفوی مولفه سوم را طراحی مسجد برای استفاده خانوادگی دانست. او می‌گوید: «ما به گونه‌ای برنامه‌های مسجد را طراحی کرده‌ایم که همه بتوانند از مسجد استفاده کنند. معمولاً اینگونه است که پدر و مادرها دست بچه‌ها را می‌گیرند و به مسجد می‌آورند ولی ما اینجا به گونه‌ای برنامه‌ریزی کرده‌ایم که

گاهی بچه دست پدر و مادرش را می‌گیرد و به مسجد می‌آیند».

امام جماعت دیگری را که در توان خیریه مسجد است به آنها مسجد می‌داند. از نگاه او مسجدی موفق است که برنامه‌های مشخصی دارد و هر کس می‌داند در هفته چه زمانی و از چه برنامه‌ای می‌تواند استفاده کند.

مسجد بر محوریت امام جماعت پابر جاست

حجت‌الاسلام مصطفوی، مشاور رئیس مرکز رسیدگی به امور مساجد در امور ائمه جماعات مهم‌ترین ویژگی و مولفه مسجد را فعال بودن و مرتبط بودن امام جماعت در مسجد دانست و افزود: «در دفتر امام جماعت باید به‌رویی همه اهالی محل باز باشد، امام جماعت باید اولین نفر بیاید و آخرین نفر از مسجد بیرون برود». وی با اشاره به همان چند نفری که پیش از شروع گفت‌وگو به دفتر او آمده بودند، افزود: «خیلی وقت‌ها افرادی که سراغ امام جماعت مسجد می‌آیند، کار مسجدی ندارند، مثل همین‌ها که دیدید. آنها مسجد و امام جماعت را مشکل‌گشای کارهای خود می‌دانند، مسجد و امام جماعت مسجد و امنای آن باید چنین نقشی برای محله خود داشته باشند. خیلی وقت‌ها بسیاری از مشکلات افراد محل از سوی همین نمازگزاران مسجد که هر کدام بالاخره در جایی مشغول هستند قابل حل است، فقط باید امام جماعت و امنای مسجد این ارتباطات را برقرار کنند».

مسجد باید مشکلات خانواده‌های کم‌بضاعت محل را هم مورد توجه قرار دهد

امام جماعت مسجد محمد(ص) مولفه دیگر این مسجد را وجود «خیریه» دانست. وی می‌گوید: «ما اینجا یک خیریه داریم که از همین نمازگزاران و آنهايي که در محل دست‌شان به دهان‌شان می‌رسد پول جمع می‌کنیم و یک نقشه داریم که محدوده اطراف مسجد را مشخص کرده‌ایم و خانواده‌های نیازمند

را هم در آن معین کرده‌ایم که هر چند وقت یک بار بسته غذایی یا کمک‌های دیگری را که در توان خیریه مسجد است به آنها می‌رسانیم. خط قرم‌زمان هم حفظ آبروی این خانواده‌هاست».

مسجدی که فقط برای نماز باز است، نماز خانه است

حجت‌الاسلام مصطفوی، امام جماعت مسجد محمد (ص) درباره ساعات باز بودن مسجد می‌گوید: «مسجد محمد(ص) تقریباً در تمام طول روز باز است و هر ساعت برنامه‌ای در آن در جریان است، مسجدی که صرفاً برای ساعت نماز باز باشد، نمازخانه است و آن شخصی که صرفاً هنگام نماز بیاید، نماز را بخواند و بروم هم امام جماعت نیست، پیش نماز است؛ من خودم را ملزم کرده‌ام که قبل از ساعت نماز به مسجد بیایم، و آخرین نفر از مسجد خارج شوم. همچنین سعی می‌کنم همیشه ساعاتی را برای حل مسائل محل در مسجد باشم».

مسجد پایگاه یک طیف سیاسی نیست!

حجت‌الاسلام مصطفوی از آفت‌های ائمه جماعات مساجد را سیاسی کردن مسجد به معنای طیفی، گروهی و جناحی آن دانست و افزود: «هر امام جماعتی طبیعتاً به یک نگاه سیاسی تمایل دارد اما اگر این تمایلات شخصی‌اش را در اداره مسجد ورود دهد، مسجد خلوت می‌شود. این حرف به معنای سیاسی نبودن مسجد نیست اما «سیاسی‌بودن» نباید با «سیاسی‌کاری» عوض شود. چند هفته دیگر بحث انتخابات مجلس مطرح است و مسجد یاد نباید سیاسییون را راه بدهد یا باید در مسجد با برنامه مشخص برای همه طیف‌ها و گروه‌ها سیاسی باز باشد».

با امام جماعت خداحافظی کردم سراغ بچه‌های بسیج رفتم. پایگاه بسیج بالای مسجد است؛ کلی کفش جلوی در ریخته بود. ۳ تن از مربیان (یونسی مسؤول گروه نوجوانان، مقیم‌خانی مسؤول نوجوان و یخچالی مسؤول گروه جهادی

از سالیان گذشته ما تلاش کردیم یک ساختاری بر مبنای جذب خانواده برای بسیج طراحی کنیم که بتوان با توجه به آن همه مخاطبان مسجد را در آن جا داد و مهم‌ترین بحث جذب مریی است؛ اینجا بسیج بر مبنای مریی جلو می‌رود و مریی‌ها هم بر اساس این ساختار طراحی شده حرکت می‌کنند. ساختار ما با محوریت کلاس قرآن طراحی شده است

مسجد) با ۳۰-۲۰ تن از بچه‌های نوجوان بسیج در پایگاه و دور میز پینگ‌پنگ در حال بازی بودند. خودم را معرفی کردم. مریی‌ها به اتاق کناری آمدند تا با همدیگر درباره بسیج مسجد محمد(ص) حرف بزنیم.

■ **بسیج برنامه‌اش را برای همه مخاطبان طراحی کرده است**
 یونسی بحث را با شکل دهی و ساختار موفق بسیج مسجد شروع کرد و افزود: «از سالیان گذشته ما تلاش کردیم یک ساختار برای بسیج طراحی کنیم که بتوان با توجه به آن همه مخاطبان مسجد را در آن جا داد و مهم‌ترین بحث جذب مریی است؛ اینجا بسیج بر مبنای مریی جلو می‌رود و مریی‌ها هم بر اساس این ساختار طراحی شده حرکت می‌کنند».

یونسی در ادامه ساختار بسیج را اینگونه شرح داد: «ساختار ما با محوریت کلاس قرآن طراحی شده است؛ ۳ رده سنی روحانی (۱۲-۱۰ سال)، روانخوانی (۱۴-۱۲ سال) و فصیح‌خوانی (۱۶-۴ سال) گروه‌های ما را تشکیل می‌دهند و ما بقیه برنامه‌هایمان را هم بر اساس همین فرآیند سنی طراحی کرده‌ایم».

استعداد شغلی بچه‌ها را شناسایی می‌کنیم

یونسی که خود با بچه‌های فصیح‌خوانی کار می‌کند، می‌گوید: مادر قالب همین رده‌های سنی «طرح رشد تحصیلی» را در نظر گرفتیم. وی در این باره می‌گوید: «این طرح برای این است که ما انگیزه بدهیم چرا بچه‌ها باید درس بخوانند. قرار نیست اینجا صرفاً کلاس‌های کمک آموزشی برگزار کنیم، بلکه تلاش‌مان این است که انگیزه درس خواندن را در بچه‌ها ایجاد کنیم. در این طرح ما سراغ آینده بچه‌ها هم می‌رویم. آنها را با کار آفرینان مختلف و مشاغل مختلف آشنا می‌کنیم؛ مثلاً می‌رویم کارگاه مترو را نگاه می‌کنیم تا استعداد بچه‌ها را شناسایی و تقویت کنیم». مقیم‌خانی درباره برنامه‌های فرهنگی و تفریحی بچه‌های

درباره فعالیت‌هایی که مساجد در ایام تعطیلات اجباری کرونا می‌توانند انجام دهند

بچه‌های مسجد، محله را با کرونا تنها نمی‌گذارند!

و این نقش به مرور، از ابعاد صرفاً اجتماعی و فرهنگی، به عرصه اقتصادی و سیاسی هم گسترش یافته است. مسجد، محل اجتماع مردمی برای عبادت و نیز همکاری و مشورت در کارهای فرهنگی و سیاسی است.

مسجد در دوران‌های مختلف در صحنه تحولات اجتماعی حضور داشته است که شاید نمونه بارز آن برای ما انقلاب اسلامی ایران است که تقریباً ساماندهی اصلی و حرکت‌های اجتماعی انقلاب با پایه‌گذاری مسجد جلو رفته بود. این اما نباید محدود به چارچوب‌های سیاسی باشد، بلکه بیش از این، مسجد می‌تواند در بخش اجتماعی و خدماتی، ملجا و مرجع رسیدگی به امور محلات باشد.

حالا اما در یک بزنگاه تاریخی قرار گرفته‌ایم. بیماری کرونا همه اجتماعات دینی و غیردینی را تعطیل کرده است اما این تهدید بزرگ که باعث تعطیلی مساجد هم شده آیا نمی‌تواند به یک فرصت اجتماعی برای تقویت پایگاه مسجد بدل شود؟ قطعاً بله! شاید در چند روز گذشته در فضای مجازی گروه‌های مختلف جوانان مسجدی را دیده باشید که وظیفه ضدعفونی کردن محیط شهری خود را بر عهده

ضرورت ترویج بیشتر فرهنگ مقاومت و ایستادگی در مساجد

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با «وطن امروز»، درباره توجه واعظان مسائل دینی، اجتماعی و سیاسی در مساجد و اماکن فرهنگی به حفظ ارزش‌های اسلامی و انقلابی گفت: مسجد همیشه مهم‌ترین پایگاه برای انجام گفت‌مان دینی و اسلامی در حوزه‌های مختلف بوده و هست. در این مکان مقدس در کنار مباحث عبادی، سیاسی و فرهنگی جامعه، ترویج فرهنگ استقامت، ایثار، شهامت و شجاعت بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است. نصرالله پژمانفر به ساخت نخستین مسجد در صدر اسلام با هدف ترویج مسائل دینی و پایگاهی برای مقابله با ظلم و کفر اشاره کرد و گفت: بر همین اساس است که اکنون از مسجد به عنوان جایگاهی رفیع و پایگاهی مقدس برای ترویج مسائل دینی و توسعه فرهنگ مقاومت و ایستادگی یاد می‌شود؛ همان‌طور که در جلوه‌های عینی تفکر بنیانگذار جمهوری اسلامی در اداره جامعه نیز از مسجد به عنوان پایگاهی برای مبارزه با دشمنان اسلام یاد و بر آن تأکید شده است. عضو کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی خاطرنشان کرد: همان‌گونه که امام‌راحل فرمودند «مسجد سنگر است و سنگرها باید حفظ شوند». اکنون می‌بینیم جوانان و نوجوانان، مساجد را پایگاهی مستحکم برای نیل به اهداف دینی و اسلامی و ترویج مقاومت و ایستادگی می‌دانند. در چنین شرایطی است که واعظان دینی و مسؤولان دلسوز انقلاب، همیشه جامعه مخاطب خود را در این مکان مقدس در کنار هم قرار می‌دهند تا ارزش‌های اسلامی و انقلابی همچنان محفوظ بماند.

خروجی گفت‌مان‌های سیاسی و عبادی و توجه‌به‌استقامت و ایثار در چنین اماکن متبرکی، پوش «من سلیمانی‌ام» است، چرا که جوانان و نوجوانان می‌خواهند رهرو تفکر سردار بزرگ شهید حاج قاسم سلیمانی که برای حفاظت از کیان اسلام، انقلاب و میهن آسمانی شد، باشند و در مسیر جبهه مقاومت حرکت کنند.

مسجد می‌گوید: «ما جمع‌ها صبح ساعت ۷ یک هیأت داریم و بعد از هیأت هم معمولاً برنامه ورزشی و تفریحی‌مان را می‌گذاریم که با فوتبال یا استخر است یا مثل اینها. علاوه بر این ۲ شب در هفته ما لیگ پینگ‌پنگ داریم و فوتبال دستی که بچه‌ها جمع می‌شوند و بازی می‌کنند».

مقیم‌خانی ارتباط خوب امام جماعت و هیأت امنا با بسیج را یکی از دلایل اصلی پر رفت و آمد بودن مسجد می‌داند و می‌گوید: «بخش زیادی از کلاس‌های ما کلاس‌هایی است که با محوریت خودمسجداتفاق می‌افتند کلاس‌های عقیدتی، فرهنگی و سیاسی داخل خود مسجد برگزار می‌شود و تشکیلاتش را با بچه‌های بسیج جلو می‌بریم».

یخچالی نفر سومی است که بحث را پی می‌گیرد. او مسؤول کارگروه جهادی مسجد است، کار گروهی که بحث خدمت‌رسانی را دنبال می‌کند. وی می‌گوید: «بخشی از کارهای خدمات اجتماعی محلی را که از طریق مسجد انجام می‌شود، کارگروه جهادی بسیج مسجد انجام می‌دهد. علاوه بر آن ما اردوهای دوره‌ای برای کارهای جهادی مناطق محروم اطراف تهران را در نظر می‌گیریم. علاوه بر اینها در حادثه‌ها هم به مناطق حادثه‌دیده گروه اعزام می‌کنیم؛ مثل زلزله کرمانشاه یا سیل خوزستان و...». وی می‌گوید: «گروه جهادی ما محصول فعالیت‌های دانشجویی چند تن از بچه‌های مسجد بود که همان تجربه را آوردند در بسیج مسجد به کار «بخشند» او می‌افزاید: «بخش زیادی از کار خدمات اجتماعی که ما در محل ارائه می‌دهیم، ناظر به توانمندسازی افراد است. خانواده‌هایی داریم که نیاز به شغل دارند، برای‌شان کار پیدا می‌کنیم. یا شغلی یادشان می‌دهیم و کارآفرین‌شان می‌کنیم». مقیم‌خانی درباره نگاهی که به پایگاه‌های بسیج وجود دارد که بیشتر نظامی و امنیتی است، می‌گوید: «بحث حفظ امنیت قطعا در دستور کار بسیج این مسجد هم هست، شگت‌های شبانه هم داریم ولی تلاش ما این است اولویت بسیج کار فرهنگی و تبلیعی باشد و بسیج مسجد ما را به این فعالیت‌هایش می‌شناسند، نه فعالیت‌های امنیتی آن!» صدای بچه‌ها در اتاق بغلی بالاست، گفت‌وگو را کوتاه می‌کنیم و با مربیان سراغ نوجوانان می‌رویم. یک دست پینگ‌پنگ بازی می‌کنم که مشخصاً بلد نیستم و از نوجوان‌های مسجد شکست می‌خورم!

